

Kennismakingsreis staatssecretaris Alexandra van Huffelen

‘Het ontbreekt de drie autonome landen aan een stevig fundament om een volgende crisis aan te kunnen’

‘De Caribische landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten kampen met groeiende problemen. De rechtsstaat behoeft in de gehele breedte versterking. Armoede, werkloosheid en bestaanszekerheid zijn het grootste vraagstuk. Zorgstelsels lijken onhoudbaar te worden en de schoonheid en leefbaarheid van de eilanden staat onder druk’. Enkele indrukken die staatssecretaris Alexandra van Huffelen van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties opdeed tijdens haar recente kennismakingsreis in het Caribisch deel van ons Koninkrijk.

Bezoek aan Aruba. Minister-president Evelyn Wever-Croes ontmoet staatssecretaris Alexandra van Huffelen (Bron: Aruba Overheid)

De zes Caribische eilanden van ons Koninkrijk zijn stuk voor stuk prachtige samenlevingen, die een goede, hoopvolle toekomst verdienen. Er liggen mooie kansen voor elk van hen, maar om die kansen te pakken is veel werk nodig, schreef staatssecretaris Van Huffelen op 7 maart 2022 in haar ‘Hoofdlijnenbrief Koninkrijksrelaties’ aan de Tweede Kamer. ‘Er zijn grote en verschillende uitdagingen, maar het doel van onze inzet is hetzelfde: het gaat om een beter leven voor de mensen in ons Koninkrijk, het versterken van de (economische) kansen en het beschermen en behouden van bijzondere natuur en cultuur’.

Indringende ontmoetingen

Alexandra van Huffelen maakte kennis met inwoners, bestuurders en politici van het Caribisch deel van ons Koninkrijk. ‘Het waren warme, maar ook indringende ontmoetingen waarin ik de moed, veerkracht en het doorzettingsvermogen van de mensen op de eilanden heb ervaren. Zij zijn optimistisch over de ontwikkelkansen van hun eiland en zien veel mogelijkheden om te groeien tot veerkrachtige samenlevingen met een robuuste en duurzame economie en met een rijke en gekoesterde natuur en cultuur’.

'Onderwijs sluit onvoldoende aan op de arbeidsmarkt'

Daarnaast zijn er grote zorgen: over het klimaat, de financiële stabiliteit en de beperkte bestuurs- en uitvoeringskracht van de overheden op de eilanden. 'Op een aantal eilanden blijft het aanbod van woningen achter bij de vraag, zijn sommige wegen door achterstallig onderhoud bijna onbegaanbaar en staat de toegang tot goede zorg onder druk. Jonge inwoners verlaten de eilanden omdat het onderwijs onvoldoende aansluit op de regionale arbeidsmarkt. Al deze zorgen vragen de volle aandacht: van bestuurders, ambtenaren en maatschappelijke organisaties in het Caribisch gebied én in Nederland'.

Hulp en bijstand

Het kabinet gaat samen met de bestuurders van Caribisch Nederland aan de slag om die opgaven aan te pakken. 'We kunnen echter alleen concrete resultaten voor mensen bereiken als we ons beter tot elkaar verhouden en onderling intensiever samenwerken. Dat geldt voor de eilanden, maar ook voor de samenwerking van Nederland met de eilanden'. Zij beklemtoont dat de drie autonome landen zelf verantwoordelijk zijn voor het reilen en zeilen in hun land. Maar, in lijn met het Statuut, kunnen zij rekenen op hulp en bijstand van Nederland als de situatie daarom vraagt.

Het ontbreekt de drie autonome landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten op dit moment aan een stevig fundament om een volgende crisis aan te kunnen, aldus Van Huffelen. 'De bestuurs- en uitvoeringskracht is te beperkt en verschillende basisprocessen (beleidsvorming, wetgeving, handhaving, duurzame overheidsfinanciën) zijn onvoldoende op orde. En dat terwijl de landen geconfronteerd worden met uitdagingen waar een duurzaam antwoord op gevonden moet worden, zoals armoede, onderwijs, economie, natuur en klimaat'.

Groeiende problemen

De Caribische landen kampen met groeiende problemen. De staatssecretaris: 'De Venezuelacrisis, de coronapandemie en de orkanen Irma en Maria in 2017 op Sint Maarten hebben kwetsbaarheden blootgelegd en versterkt. Armoede is verder toegenomen en ook andere factoren (zullen) drukken op de veiligheid en de leefomgeving, zoals de geopolitieke ontwikkelingen en de klimaatcrisis'.

‘Rechts-handhavingsketen is zo sterk als de zwakste schakel’

Het is helder, meent zij, dat de rechtsstaat in de gehele breedte versterking behoeft. ‘De rechts-handhavingsketen is immers zo sterk als de zwakste schakel. Lokale partners hebben onvoldoende capaciteit of middelen om hun taken uit te voeren. Hierdoor is het moeilijker om goed in te spelen op de dreigingen uit Latijns-Amerika, de criminaliteit en de verschillende vormen van transnationaal georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Op alle lagen signaleren verschillende gesprekspartners problemen met deugdelijk bestuur en integriteit. Dit is terug te zien in de resultaten van het Team Bestrijding Ondermijning (TBO) over corruptie op verschillende niveaus’.

Vreemdelingen en mensenrechten

Ook de behandeling van vreemdelingen en het naleven van mensenrechtenstandaarden baart haar ernstige zorgen. ‘Hier is te zien dat (mede door de kleinschaligheid van de landen) de verantwoordelijkheid rond migratie en mensenrechten een enorme opgave is. Ook de detentieomstandigheden in de landen vragen om extra aandacht. Dit heeft onder andere betrekking op de beperkte mogelijkheden voor gedetineerden om te werken aan resocialisatie en de detentie en behandeling van jeugddelinquenten’.

De drie landen moeten volgens haar zelf werken aan een overheid die in staat is om de uitdagingen op een effectieve manier aan te pakken en kwalitatief goede dienstverlening te leveren. ‘Op dit moment is dat onvoldoende het geval door inefficiënte werkprocessen en gebrekkig (uitgevoerd) personeelsbeleid. De regeringen van de landen erkennen dat. Ook de overheidsfinanciën zijn niet op orde. Het financieel beheer kent grote tekortkomingen, zoals blijkt uit achterstanden bij de vaststelling van jaarrekeningen en het regelmatig te laat vaststellen van begrotingen. Gevolg: voor zowel de overheden als de Staten van de landen ontbreekt cruciale stuurinformatie’.

Te hoge staatsschuld

De overheden genereren op dit moment onvoldoende financiële inkomsten om noodzakelijke uitgaven te kunnen betalen, schrijft Van Huffelen. ‘Om de extra klap van de pandemie op de overheidsfinanciën op te vangen, verstrekke Nederland liquiditeitssteun via renteloze leningen. Deze leningen hielden overheden en economieën draaiende, maar verhoogden ook de (al stijgende) schuldquote. Dit is voornamelijk voor Aruba zeer problematisch, waar de schuldquote vóór de coronapandemie al te hoog was: 73% van het bbp in 2019, inmiddels 114%. Voor Curaçao is de schuldquote nu 90% van het bbp en voor Sint Maarten 73%’.

Er zijn grote zorgen over de bekostiging van de zorg en de houdbaarheid van de zorgstelsels in de toekomst. De hoge kosten lopen verder op door de toenemende vergrijzing, obesitas en suikerziekte. Op Aruba en Sint Maarten wordt al jaren door verschillende instanties, zoals het College Aruba financieel toezicht en het IMF, aangedrongen op hervormingen, omdat de zorg onbetaalbaar wordt. Van Huffelen: ‘De stijging van de kosten daarvan lijkt echter niet of

onvoldoende voortvarend aangepakt te worden. De groei van de zorguitgaven moet sterk afgeremd worden en hervormingen zijn noodzakelijk’.

Onvoldoende besef klimaatverandering

Klimaatverandering vormt een grote bedreiging. ‘Ik heb tijdens mijn reis gezien dat de regeringen dit nog onvoldoende voor ogen hebben, waardoor de leefomgeving van bewoners wordt verstoord en er risico’s ontstaan voor natuur en milieu. Het tast de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de landen aan, terwijl toerisme juist zo belangrijk voor hen is. Dat geldt overigens ook voor het cultureel erfgoed, dat ook van grote waarde is voor de samenleving én voor het toerisme. Het verdwijnen of beschadigen daarvan kan grote gevolgen hebben’.

Proportionele stem van Aruba

Samenwerking, zo besluit Van Huffelen, is noodzakelijk: tussen de drie landen onderling, maar ook met Nederland, de Europese Unie en internationale organisaties. ‘Nederland heeft de landen acute hulp en bijstand verleend en de Caribische landen van het Koninkrijk hebben elkaar geholpen. Ook de komende jaren wil ik de kansen die het Koninkrijksverband biedt, optimaal benutten.

In de procedure van besluitvorming over voorstellen van rijkswet zien wij een democratisch tekort voor de Caribische landen. Daarom wil het kabinet ruimte geven voor een proportionele stem van Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Dit is vermoedelijk een langdurig traject, met verschillende oplossingsrichtingen die aanpassing van het Statuut noodzakelijk kunnen maken. Voor de zomer informeer ik u over de mogelijke oplossingsrichtingen en de voortgang van de besprekingen met de landen’.
